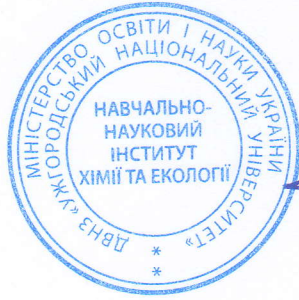

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ХІМІЇ ТА ЕКОЛОГІЇ
Кафедра екології та охорони навколишнього середовища**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор навчально-наукового
інституту хімії та екології

Василь ЛЕНДЄЛ

«26» серпня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА ПРАКТИКИ

Науково-екологічна практика (виробнича)

Рівень вищої освіти	другий (магістерський) рівень
Галузь знань	10 Природничі науки
Спеціальність	101 Екологія
Освітня програма	Екологія та охорона навколишнього середовища
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Ужгород 2023

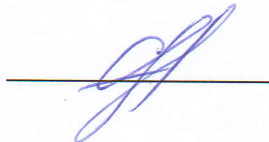
Робоча програма практики «**Науково-екологічна практика (виробнича)**» для здобувачів вищої освіти галузі знань **10 Природничі науки** спеціальності **101 Екологія**.

Розробники: Мільович Степан Степанович, доц., к.х.н., доцент кафедри екології та охорони навколишнього середовища;

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри екології та охорони навколишнього середовища

протокол № 12 від «22» червня 2023 р.

Завідувач кафедри

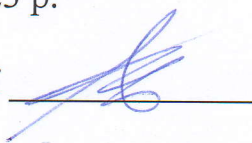

Сергій СУХАРЄВ

Схвалено науково-методичною комісією ННІХЕ

протокол № 10 від «26» червня 2023 р.

Голова науково-методичної комісії

Михайло СЛИВКА

1. ОПИС НАУКОВО-ЕКОЛОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ (ВИРОБНИЧА)

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4,5	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 135	2	
Вид підсумкового контролю: диф. залік Форма підсумкового контролю: усна	Семестр:	
	3	
	Самостійна робота:	
	45	
	Індивідуальна робота під керівництвом викладача	
	90	

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАУКОВО-ЕКОЛОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ (ВИРОБНИЧА)

Робоча програма практики «**Науково-екологічна практика (виробнича)**» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Екологія та охорона навколишнього середовища» підготовки другого (магістерського) ступеня вищої освіти «Магістр» за денною формою навчання», щодо підготовки фахівців з вищою освітою за спеціальністю 101 Екологія галузі знань 10 Природничі науки.

Практика студентів є невід'ємною складовою частиною процесу підготовки спеціалістів у ЗВО і проводиться у державних науково-дослідних інститутах, в інших організаціях та установах, на промислових підприємствах. Освітньо-професійна підготовка згідно з навчальним навантаженням передбачає формування в умовах виробництва (управління) професійних навичок і здібностей студента на основі використання його теоретичних знань з екології та охорони довкілля в різноманітних ситуаціях, притаманних майбутній професійній діяльності фахівця. Тому науково-екологічна практика як вид навчального заняття будується у формі самостійного виконання студентом в умовах виробництва (управління) реальних завдань, які поступово ускладнюються відповідно до об'єму отриманих знань.

Метою «**Науково-екологічної практики (виробнича)**» є ознайомлення студентів із специфікою майбутньої спеціальності, закріплення і розширення у студента певних професійних практичних знань, вмій та навичок із загально професійних і спеціальних дисциплін, необхідних для виконання кваліфікаційної роботи та надалі для плідної роботи в сфері екології та охорони довкілля, використовуючи сучасні методи дослідження у даній сфері та сучасні інформаційні технології. науково-екологічна практика є продовженням навчального процесу і дає можливість студенту перевірити та закріпити набуті знання, вивчити нові підходи до вирішення різних питань, наукові підходи для вирішення завдань різної складності на базі проходження практики – лабораторіях, установах та організаціях екологічного спрямування

Відповідно до освітньої програми, проходження науково-екологічна практика сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК 1. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК 2. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- ЗК 3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК 6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 8. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу на основі логічних аргументів та перевірених фактів.
- ЗК 9. Здатність до системного творчого мислення, наполегливість у досягненні мети професійної та науково-дослідницької діяльності, гнучкість мислення.
- ЗК 10. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації, застосовувати здобуті фундаментальні знання при розробці нових наукових методик в новітніх промислових технологіях, зразках нової техніки і апаратури.

Фахові компетентності спеціальності (ФК):

- ФК 1. Обізнаність на рівні новітніх досягнень, необхідних для дослідницької та/або інноваційної діяльності у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.
- ФК2. Здатність застосовувати міждисциплінарні підходи при критичному осмисленні екологічних проблем.
- ФК 3. Здатність до використання принципів, методів та організаційних процедур дослідницької та/або інноваційної діяльності.
- ФК 4. Здатність застосовувати нові підходи до аналізу та прогнозування складних явищ, критичного осмислення проблем у професійній діяльності.
- ФК 13. Здатність застосовувати знання технологій, економічних та регуляторних інструментів для охорони і відновлення довкілля та природних ресурсів.
- ФК 14. Здатність створювати об'єкти інтелектуальної власності та ефективно використовувати їх на базі правових норм, засвоювати методики проведення окремих робіт в області оформлення

права власності та зразків типових норм різноманітних документів стосовно використання інтелектуальної власності і патентної літератури.

ФК 15. Здатність володіти навичками роботи з комп'ютером на рівні користувача, використовувати інформаційні технології для рішення експериментальних і практичних завдань у галузі професійної діяльності.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ПРОХОДЖЕННЯ НАУКОВО-ЕКОЛОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ (ВИРОБНИЧА)

Передумови для «**Виробничої практики**» є опанування освітніх компонент (ОК) освітньо-наукової програми (ОНП):

ОК 2 Екологічний менеджмент і аудит

ОК 3 Охорона праці в галузі

ОК 4 Методологія та організація наукових досліджень

ОК 5 Системний аналіз якості навколишнього середовища

ОК 6 Геоінформаційні системи в екології

ОК 7 Стратегія сталого розвитку

ОК 8 Екологічно-безпечна енергетика

ОК 9 Екологія туризму та рекреаційних зон

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до «**Освітньо-професійної програма підготовки здобувачів у галузі знань 10 Природничі науки зі спеціальності 101 Екологія другого (магістерського) рівня ступеня вищої освіти «Магістр» за денною формою навчання**», проходження «**Науково-екологічної практики (виробнича)**» повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Знати та розуміти фундаментальні і прикладні аспекти наук про довкілля.	ПРН 1
Уміти використовувати концептуальні екологічні закономірності у професійній діяльності.	ПРН 2
Знати правові та етичні норми для оцінки професійної діяльності, розробки та реалізації соціально-значущих екологічних проектів в умовах суперечливих вимог.	ПРН 4
Критично осмислювати теорії, принципи, методи і поняття з різних предметних галузей для вирішення практичних задач і проблем екології.	ПРН 17
Уміти використовувати сучасні методи обробки і інтерпретації інформації при проведенні інноваційної діяльності.	ПРН 18
Уміти використовувати принципи оцінки природних рекреаційних ресурсів як підґрунтя рекреаційних і санаторно-курортних комплексів;	ПРН 24

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після проходження «**Науково-екологічної практики (виробнича)**»

Очікувані результати навчання	Шифр ПРН
Проходження практики забезпечить краще розуміння фундаментальних і прикладних аспектів наук про довкілля.	ПРН 1
Знання та навички здобуті на практиці дадуть змогу використовувати концептуальні екологічні закономірності у професійній діяльності.	ПРН 2
Проходження практики забезпечить знання правових та етичних норм для оцінки професійної діяльності, розробки та реалізації соціально-значущих екологічних проектів в умовах суперечливих вимог.	ПРН 4
Здобувачі одержать знання, що допоможуть критично осмислювати теорії, принципи, методи і поняття з різних предметних галузей для вирішення практичних задач і проблем екології.	ПРН 17
Знання здобуті на практиці дадуть змогу використовувати сучасні методи обробки і інтерпретації інформації при проведенні інноваційної діяльності.	ПРН 18
Проходження практики та попередньо набуті знання дадуть змогу використовувати принципи оцінки природних рекреаційних ресурсів як підґрунтя рекреаційних і санаторно-курортних комплексів;	ПРН 24

5. БАЗИ ПРАКТИК

Бази «**Науково-екологічної практики (виробнича)**» визначаються довгостроковими або короткостроковими договорами між університетом і підприємствами (установами) всіх форм власності і є офіційною підставою для проходження практики здобувачів вищої освіти. Тривалість дії договорів погоджується договірними сторонами. Вона може визначатись на період самої практики або на термін до п'яти років з можливістю подальшої пролонгації на такий же строк.

Базами практики можуть виступати сторонні передові промислові підприємства, дослідні лабораторії, інші організації та установи за профілем спеціальності.

Здобувачі мають можливість завчасно самостійно пропонувати місце проходження практики за умови підписання короткострокового договору між університетом та підприємством.

Закріплення здобувачів за базами практик та призначення керівників від кафедри оформлюється наказом ректора університету.

Навчально-науковий інститут хімії та екології наразі має підписані довгострокові договори співпраці з наступними підприємствами, що можуть стати базами практики під час проходження виробничої практик:

1. Басейнове управління водних ресурсів річки Тиси.
2. Інститут електронної фізики НАН України.
3. Закарпатський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України.
4. Ужгородська прикордонна державна контрольно-токсикологічна лабораторія.
5. Товариство з обмеженою відповідальністю «Лабораторія інноваційних технологій активованих водних розчинів та біоцидних продуктів».

6. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРОХОДЖЕННЯ «ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ»

Термін проходження практики – 3 тижні. В процесі проходження «Науково-екологічної практики» студенти для виконання завдань практики повинні:

- ознайомитись з метою практики, задачами, системою оцінювання результатів роботи та організацією роботи;
- ознайомитись з базою практики;
- освоїти технологічний процес виробництва, робочий процес установи чи організації (в залежності від бази практики) ;
- практично оволодіти методиками виконання лабораторних та дослідних робіт, ведення документообігу, складання звітності (в залежності від бази практики);
- оформити звітну документацію до захисту виробничої практики
- набути навичок самостійної професійної роботи в середовищі трудового колективу.

7. ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНЕ ПЛАНУВАННЯ НА ПЕРІОД ПРОВЕДЕННЯ «ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ»

№ п/п	Вид та зміст роботи	Період виконання завдання
1.	Пройти інструктаж з техніки безпеки та охорони праці в університеті та на базі практики. Одержати консультацію від керівника практики про організацію роботи. Ознайомитися з базою практики.	1 тиждень практики
2.	Освоїти технологічний процес виробництва, робочий процес установи чи організації (в залежності від бази практики)	1-2 тиждень практики
3.	Практично оволодіти методиками виконання лабораторних та дослідних робіт, ведення документообігу, складання звітності (в залежності від бази практики);	2-3 тиждень практики
4.	Оформлення звітної документації до захисту виробничої практики.	3 тиждень практики
	Загальна тривалість практики	3 тижні

8. ОРГАНІЗАЦІЯ І КЕРІВНИЦТВО ВИРОБНИЧОЮ ПРАКТИКОЮ

8.1. Організація та проведення практики

Практика проводиться за профілем спеціальності на сторонніх передових підприємствах. До початку практики факультетським керівником практик проводиться розподіл студентів по базових підприємствах. При визначенні місць практик враховуються укладені з навчально-науковим інститутом хімії та екології короткострокові договори та/або ДВНЗ «Ужгородський національний університет» довгострокові договори на підготовку фахівців і проведення практик.

Розподіл студентів по місцях практики оформляється наказом ректора ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Напередодні початку практики кафедра проводить організаційний збір, на якому до відома студентів доводяться:

- наказ по практиці із зазначенням термінів, місця проходження і викладача – групового керівника практики від ЗВО;
- цілі і задачі практики, її зміст; основні положення робочої програми практики;
- порядок проходження практики;

- права й обов'язки студента-практиканта;
- форми контролю виконання програми практики студентами;
- форми звітності;
- терміни, місце і порядок складання заліків по практиці.

Від факультетського керівника практик студенти одержують необхідні документи: направлення на практику, щоденник.

Студенти, які мають академічну заборгованість за результатами сесії, можуть бути допущені до практики з дозволу деканату. Студентам, які приступили до практики з запізненням, терміни її проходження змінюються з урахуванням виконання загальної тривалості. Всі випадки порушення термінів практики обговорюються на кафедрі, за якою закріплена виробнича практика з залученням студентів, що допустили порушення правил проходження практики.

8.2. Зміст виробничої практики

Термін проходження практики – 3 тижні. В процесі проходження виробничої практики студенти для виконання завдань практики повинні:

- ознайомитись з метою практики, задачами, системою оцінювання результатів роботи та організацією роботи;
- ознайомитись з базою практики;
- освоїти технологічний процес виробництва, робочий процес установи чи організації (в залежності від бази практики) ;
- практично оволодіти методиками виконання лабораторних та дослідних робіт, ведення документообігу, складання звітності (в залежності від бази практики);
- оформити звітну документацію до захисту виробничої практики
- набути навичок самостійної професійної роботи в середовищі трудового колективу.

8.3. Загальні положення практики

Загальне і методичне керівництво науково-екологічною практикою здійснюється кафедрою екології та охорони навколишнього середовища

Відповідальність за організацію практики на підприємствах покладається на керівника відповідного підприємства. Керівництво практики оформлюється письмовим наказом або розпорядженням керівника підприємства.

Керівник практики від підприємства, який здійснює безпосереднє керівництво практикою:

- організовує проходження практики закріплених за ним студентів у контакті з керівником від кафедри;

- забезпечує якісне проведення інструктажів з охорони праці і техніки безпеки;
- знайомить студентів з організацією робіт на конкретному робочому місці, управлінням технологічним процесом, устаткуванням, технічними засобами, їх експлуатацією і т.д.;
- здійснює постійний контроль роботи практикантів, допомагає їм правильно виконувати всі завдання на даному робочому місці, консулює з виробничих питань;
- навчає студентів-практикантів безпечним методам роботи;
- контролює ведення щоденників і підготування звітів;
- складає на студентів-практикантів характеристики, що містять дані про виконання програм практики та індивідуальних завдань, про відношення студентів до роботи, участь у суспільному житті колективу;
- робить оцінку діяльності студента.

У перші дні практики студенти обов'язково повинні пройти інструктаж з техніки безпеки та виробничої санітарії, загальний інструктаж з пожежної безпеки, а також інструктаж із правил внутрішнього розпорядку й окремих особливостей режиму роботи на підприємстві. Відмітки про інструктаж оформлюються у відповідних журналах у встановленому на підприємстві порядку під розпис кожного студента. Тільки після цього студент допускається до проходження практики відповідно до календарного плану.

Календарний план практики готує студент спільно із керівником практики від підприємства і погоджує з керівником практики від ЗВО.

По можливості студентам надаються робочі місця відповідно до характеру практики.

Під час проходження практики студент є повноправним членом колективу підприємства і повинний брати активну участь у суспільному і культурному житті.

Підприємства, на яких студенти проходять практику, мають надавати можливість практиканту користатися наявною в бібліотеці літературою, технічною й іншою документацією, забезпечити організацію роботи студентів відповідно до програми практики.

Студенти при проходженні усіх видів практик зобов'язані:

- у встановлений термін прибути на місце практики;
- після прибуття на підприємство подати у відділ кадрів або керівнику підприємства направлення;
- проконтролювати видання наказу про своє зарахування на термін проходження практики та призначення керівника практики від підприємства;
- вивчити і строго дотримуватись правил техніки безпеки, охорони праці, виробничої санітарії та інших умов роботи на підприємстві, пройти необхідні інструктажі;
- суворо виконувати службові інструкції і нести відповідальність за виконувану роботу та її результати, підпорядковуватися діючим на підприємстві правилам внутрішнього розпорядку і виконувати розпорядження керівника практики;
- сумлінно і повністю виконувати програму практики, виявляти ініціативу і самостійність у вивченні питань, передбачених програмою й індивідуальним завданням;
- активно брати участь у суспільному житті колективу підприємства, у раціоналізаторській і винахідницькій роботі за завданням кафедри або керівника від підприємства;
- вести щоденник практики, куди систематично вносити необхідні дані;
- вчасно подати керівнику практики письмовий звіт про виконання всіх завдань і скласти запис з практики.

Крім цього, в процесі проходження практики студенти здобувають навички роботи на конкретному робочому місці.

Про всі надзвичайні випадки під час практики студент зобов'язаний негайно повідомити керівникам і на кафедрі за телефоном.

У випадку неявки студентів на місце практики у встановлений термін, термін проходження практики продовжується на кількість днів запізнення. На студентів-практикантів, які порушують правила внутрішнього розпорядку, керівникам підприємств, установ і організацій можуть накладатися стягнення, про що повідомляється в університет. Адміністрація ЗВО вирішує питання про можливість подальшого навчання студента.

9. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТУ

Студент при проходженні практики зобов'язаний цілком виконати завдання, передбачені програмою практики. По закінченні практики студент зобов'язаний здати на кафедру наступні звітні документи:

1. щоденник практики;
2. письмовий звіт про проходження практики.

Основним документом, що висвітлює роботу студента під час проходження практики, є щоденник, який заводиться з першого дня практики і ведеться щодня. У щоденнику студент щодня в короткій формі робить запис про виконану роботу відповідно до календарного графіка проходження практики, про участь у науковому і громадському житті підприємства. У щоденник заносяться також всі зауваження і вказівки керівників практики.

По закінченні практики керівник від підприємства пише в щоденнику практики відгук, в якому повинні міститися такі відомості:

1. фактичні терміни початку і закінчення практики;

2. реквізити наказу про призначення керівника
3. відомості про те, в якому підрозділі й в якій якості проходив практику студент (практикант, асистент);
4. короткий опис роботи, виконаної студентом;
5. характеристика ділових якостей студента;
6. оцінка, яку заслуговує студент.

Звіт з практики складається студентом самостійно в процесі проходження практики по мірі виконання чергового етапу календарного плану. Матеріал для складання звіту студент збирає і систематизує протягом усього періоду практики.

Звіт з усіх видів практик має складатись з таких частин:

1. Титульний аркуш
2. Зміст
3. Перелік умовних позначень (за необхідності);
4. Вступ
5. Основна частина (*організаційна структура підприємства, роль і взаємодія його підрозділів. Виявлення основних виробничих підрозділів та підрозділів, що забезпечують їх функціонування. Характеристика напрямів виробничої (статутної) діяльності, Загальна оцінка перспектив розвитку підприємства та напрями їх реалізації.*)
6. Індивідуальне завдання.
7. Огляд літературних джерел за тематикою індивідуального завдання.
8. Аналіз результатів, висновки.
9. Список використаної літератури.

Загальні вимоги до звіту: акуратність оформлення, чіткість побудування і логічна послідовність викладення, стислість і точність формулювань, конкретність викладення матеріалу.

До звіту додаються щоденник з підписами і печаткою, що передбачені, та відзив керівника від підприємства.

Звіт повинен містити аналіз стану існуючої системи і розуміння студента щодо можливості підвищення її ефективності за рахунок розробки програмного, інформаційного й організаційного забезпечення. Найбільше докладно повинні бути викладені власні дослідження студента в частині індивідуального завдання за фахом і обґрунтована їхня практична цінність.

Протягом тижня після закінчення терміну практики студенти звітують про виконання завдань від бази практики, кафедри та індивідуального завдання. Студент звітується комісії, яку призначає завідувач кафедри.

До захисту студент подає звіт з практики та щоденник, підписаний керівником від бази практики, з характеристикою-відзивом і оцінкою. Звіт повинен бути оформлений згідно з наданим шаблоном.

За результатами звіту комісія диференційовано оцінює роботу студента.

Результати проведення практики обговорюються на засіданні кафедри.

10. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРОХОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів проходження виробничої практики є: виконані кожним студентом окремо або групою студентів індивідуальні завдання від керівника практики на підприємстві, оформлені згідно вимог звіту та щоденник практики, захист звіту практики.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форма підсумкового контролю: диференційований залік. Контроль за виконанням завдань виробничої практики здійснюють спільно керівник практики від виробничого підприємства та керівник практики від ЗВО. Керівник практики від виробничого підприємства контролює безпосереднє виконання студентом індивідуального завдання на робочому місці. Керівник практики від ЗВО слідкує за виконанням завдань практики та належним оформлення документів практики.

Форми контролю передбачають отримання відгуку від керівника практики виробничого підприємства про роботу студента на базі практики, надання інформації керівнику від ЗВО про хід виконання календарного графіка практики та оформлення звіту по практиці. Підсумкову оцінку виставляє керівник практики від ЗВО.

Критерії оцінювання підсумкового контролю

Диференційований залік з науково-екологічної практики приймається у формі звітної конференції комісією викладачів кафедри.

Після завершення практики студенти зобов'язані здати, у встановлені терміни керівнику практики від ЗВО звіт з практики та щоденник практики. Керівник практики від ЗВО інформує деканат навчально-наукового інституту хімії та екології щодо закінчення практики, складу груп студентів, які пройшли практику, їх виробничої дисципліни, стану охорони праці та протипожежної охорони на базі практики та з інших питань організації та проведення практики. Студент, що не виконав програми практики, отримав незадовільну оцінку при оцінюванні результатів практики отримує академічну заборгованість, яка ліквідується у визначеному порядку.

Загальне оцінювання результатів проходження науково-екологічної практики, виконання індивідуальних завдань, оформлення та захист звітів здійснюється за кредитно-трансферною системою, згідно якої максимальний рейтинг кожного здобувача складається з оцінювання в балах за всіма критеріями, що виставляються під час захисту і переводяться в оцінку за схемою:

Таблиця відповідності оцінок за різними шкалами оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для диференційованого заліку
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Розподіл балів за виконання програми практики та захист звітів:

№ п/п	Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1
		Максимальна кількість балів (сумарно)
1.	Оцінювання індивідуального завдання і звіту про практику з урахуванням відгуку керівника бази практики	50
2.	Оцінювання презентаційних матеріалів до звіту про практику	25

3.	Оцінювання прилюдного захисту звіту про практику, вміння вести дискусію з питань, що стосуються завдань на практику	25
	Разом	100

11. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Маленко Я.В., Ворошилова Н.В., Кобрюшко О.О., Перерва В.В. Загальна екологія: навчальний посібник. Кривий Ріг: КДПУ, 2023. 231
2. Основи наукових досліджень : навчальний посібник / Марта Мальська, Наталія Паньків. – Львів : Видавництво ЛНУ імені Івана Франка, 2020. -226 с.
3. Добровольський В.В. Екологічні знання: Навчальний посібник. – К.: ВД «Професіонал», 2005. -304 с.
4. Клименко М.О. та ін. Вступ до фаху: Підручник / М.О. Клименко, В.Г. Петрук, О.В. Мудрак, Р.В. Петрук, Л.В. Клименко, Н.В. Гнілуша. – Херсон: Олді-плюс, 2014. – 304 с.
5. Методичний посібник для фахівців у сфері охорони навколишнього природного середовища. – Краматорськ: Департамент екології та природних ресурсів Донецької обласної державної адміністрації, 2017. - 744 с.
6. Урбоекологія : підручник / А. П. Войницький [та ін.] ; за заг. ред. проф. В. В. Мойсієнко ; Житомир. нац. агрокол. ун-т. - Житомир : ЖНАЕУ, 2015.-267 с.
7. ДСТУ 3008:2015. Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання. . – Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. – 31 с.
8. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. – Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. – 20 с.
9. Методологія та організація наукових досліджень. Навчальний посібник / Чундак С.Ю., Ортікова В.В., Чундак С.С.– Ужгород: в-во УжНУ «Говкрла», 2018. – 76с.

**Результати перегляду
робочої програми виробничої практики**

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток _____).

Протокол №__ -від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____